

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІРИ СУСПІЛЬСТВА

УДК 316.774:303.01

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ В ДІЛОВИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Ю. В. Мосаєв

*Класичний приватний університет,
вул. Жуковського, 70 Б, м. Запоріжжя, Україна, 69002,
klok5000@ukr.net*

Статтю присвячено проблемі відображення соціально-економічних проблем сучасності в українських ділових засобах масової інформації. У статті розглянуто процес функціонування в Україні ділових засобів масової інформації та процес їх соціальної спрямованості, висвітлено особливості вектора подання тих чи інших соціально-економічних явищ у ЗМІ.

Ключові слова: ринкова економіка, ділові засоби масової інформації, ділова преса, ділова аналітика, ділові бізнес-ресурси, діловий інтернет-портал, масова комунікація, соціологія масової комунікації.

Ділові засоби масової інформації є відносно новим явищем у вітчизняному медіа-просторі. Ділова преса є можливою за умов ринкової економіки, що породжує високе конкурентне середовище, яке потребує незалежних економічних оцінок. Ділові видання виростили з суспільно-політичних засобів масової інформації, коли попит на оцінки їх економічних розділів став надто великим. Перші ділові видання з'явилися у Великій Британії та США і були аналітичними виданнями, що аналізували біржові котирування. Сьогодні у світі існують сотні ділових засобів масової інформації. Але в сучасній соціології майже немає досліджень впливу таких мас-медіа на громадську думку. Ці видання спеціалізуються на інформації, яка є затребуваною у національної економічної та політичної еліти. Здебільшого саме ділові медіа формують громадську думку цих еліт про більшість соціально-економічних явищ, які є наявними в Україні. Тому, на нашу думку, дослідження цього аспекту є важливим для сучасної української соціології.

Мета статті – дослідити особливості висвітлення соціально-економічних проблем сучасного українського суспільства в ділових мас-медіа.

На сьогодні проблема відображення соціально-економічних проблем у ділових засо-

бах масової інформації знаходиться в зародковому стані. Сучасна наука здебільшого зосереджена на дослідженні ринку ділових медіа, в той час як якісні показники інформації ще не стали актуальною для соціологів проблематикою. Передумови дослідження цієї проблематики в рамках соціології масових комунікацій сформовані в працях Ж. Бодійяра, П. Бурд'є, М. Назарова, М. Маклюєн, Т. Науменко, Л. Федотова та ін.

Ділові видання є частиною сучасного світового та українського медіа-простору. Ділові засоби масової інформації повинні аналізувати ділову інформацію та подавати ділові новини. Більшість ділових медіа, окрім чисто ділової інформації, мають розділи, де розглядають актуальні проблеми суспільства, політики, культури тощо. На нашу думку, саме ця інформація є провідною для української еліти, яка і відповідальна за функціонування нашої держави. Аналітична частина нашої роботи ґрунтується на контент-аналізі матеріалів електронних версій українських ділових медіа.

У вибірку нашого контент-аналізу потрапили найвідоміші українські ділові ресурси: газети “Коментарі”, “Комерсант-Україна”, “Економічні історії”, “Діло” та “Бізнес”; журнали “Профіль”, “Експерт-Україна”, “Контракти”, “Влада грошей”, “Гроші.ua”; телеканали “UBR” і “Перший діловий”; інтернет-видання “Економічна правда” та “Фінансовий огляд”.

Майже всі зазначені медіа розглядають соціально-економічну ситуацію в Україні в рамках внутрішньої та зовнішньої політики. Тому в багатьох виданнях помітний тренд стосовно того, що більшість соціально-економічних проблем в Україні виникає через політичні потрясіння. Ось у матеріалі К. Лазоренко з “По грузинським следам” прямим текстом прописані побоювання погіршення інвестиційного клімату в країні через арешт Ю.Тимошенко [13]. А видання “Комерсант-Україна” за кілька днів до цього аналізувало справу зазначеного політика в розрізі ефективності співпраці судової гілки влади зі спецслужбами. Газета “Діло” приділяє значну увагу саме проблемам соціальної сфери. Особливо цікаво вони подають інформацію про дефіцит учителів та лікарів у провінції [10]. Водночас у матеріалі лише констатується наявність проблеми та натякається про неможливість вирішити цю проблему за рахунок молодих спеціалістів, яких вузи випускають недостатню кількість і більша частина з яких не працює за фахом або працює в приватному секторі, залишаючи державу наодинці зі своїми проблемами. До того ж, у матеріалі не йдеться про перспективи вирішення зазначеної проблеми. Щотижневик “Коментарі” часто друкує цілі блоки стратегічної соціальної аналітики. Один з останніх прикладів такої роботи – спеціальний випуск, присвячений стану здоров'я українців та можливостей підвищити середню тривалість життя в нашій країні. Піонер ділових медіа-газета “Бізнес” – зосереджується на інфраструктурних проблемах соціальної сфери. Журналісти видання порівнюють Україну зі школярем, що кілька років залишався на повторний курс перенавчання, бо, маючи пристойний рівень економічних показників, соціальна сфера країни знаходиться на рівні таких країн, як Молдова, Вірменія та Грузія, що лише зараз намагаються вийти на радянські стандарти соціальної сфери, не маючи таких ресурсів як Україна [15]. Те ж видання акцентує увагу на те, що більшість роботодавців повинно усвідомити майбутній дефіцит кадрів для реальної економіки і вже зараз треба почати придивлятися до студентів. Подібна логіка зумовлена демографічною ямою, в яку потрапило українське суспільство на початку

90-х років ХХ століття. Проблема малої кількості дітей у школах та вищих навчальних закладах скоро перекинеться і на реальну економіку.

Видання “Контракти”, широко розглядаючи соціальну тематику, зосереджується на проблемі змін клімату на українських теренах. Журналісти видання, аналізуючи зміни клімату, вбачають суттєві економічні наслідки цього процесу. За даними авторів видання, аграрії Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Кіровоградської, Одеської, Хмельницької та Запорізької областей уже зараз несуть великі збитки від зміни клімату [16]. Підтверджують ці факти й авторитетні аграрні аналітики, але в матеріалах немає чіткої схеми вирішення цієї проблеми, що може віддавати популізмом і не привертати уваги представників ділових кіл, які не займаються аграрним бізнесом. А для представників аграрного бізнесу ця проблема і так відома. Та вона і залишається проблемою, бо на неї не звертають уваги можновладці та представники інших бізнес-секторів. Але зважаючи на те, що проблеми аграріїв у цьому випадку перетворюються на глобальні для країни та світу, вирішення їх вимагає співпраці держави та бізнесу.

Журнал “Експерт-Україна” найбільш активно висвітлює проблему безпеки в соціальних мережах [11]. Видання підтримує загальний тренд про небезпечність розголошення індивідуальної інформації в соціальних мережах і дає поради, як уникнути проблем з незаконним їх розповсюдженням через інтернет. Також видання наголошує на існуванні цілих мереж шахраїв, які спеціалізуються на незаконному збиранні персональних даних заради шантажу або продажу компаніям, що спеціалізуються на мережевому маркетингу, політичних партіях тощо. Загалом відзначимо високу професійність матеріалів на соціальну тематику в цьому виданні.

Журнал “Влада грошей” акцентує увагу читачів на те, що територіальна цілісність України знаходиться під загрозою і причина тут не в політичних і ментальних протистояннях на історичному підґрунті, а в зазіханнях сусідніх країн [12]. Окрім славнозвісного українсько-російського конфлікту через острів Тузла, останнім часом поширилося обговорення в ЗМІ українсько-румунського протистояння. Цей конфлікт має глибокі історичні передумови, що пов’язані з пактом Молотова-Ріббентропа і спробами відвоювати Одеську область та саму Одесу Румунією в період Другої світової війни. Останніми роками навіть міжнародні судові установи розглядали спір між двома країнами з приводу спірної території на острові Зміїний. Основна причина румунських зазіхань – це встановлення історичної справедливості та геологічні прогнози з приводу нафтових та газових багатств Причорноморського шельфу. Історичний фактаж та геополітичний і соціальний аналіз цієї проблеми дає можливість з різних сторін подивитися на проблему територіальної цілісності України.

Нещодавно ліквідований журнал “Профіль” склав рейтинг викривлень соціальної справедливості, що процвітають у нашій країні. Починається цей своєрідний рейтинг тезою З. Бжезинського про те, що Україна знаходиться в полоні геополітичної боротьби між Росією та США [2]. На думку автора, паритет у цій боротьбі дає можливість Україні зберігати свою незалежність. У матеріалі іронічно висміюється занадто великий владний інтерес підготовки до Євро-2012, де Україна є співорганізатором турніру разом з сусідньою Польщею [3]. Така іронія викликана тим, що, на думку видання, підготовка до Євро-2012 йде всупереч соціальній політиці України загалом. Заявлено в матеріалі

і тезу про монополізацію виконавчою владою інших владних гілок у країні. На думку видання, зовнішньополітична діяльність України спрямована на:

- ведення газових переговорів з Росією;
- одержання кредитів від МВФ і Всесвітнього банку;
- спрощення візового режиму з Євросоюзом;
- залучення азіатських інвестицій в українську економіку.

Видання “Troshi.ua” приділяє увагу проблемі Євроінтеграції і на фоні інтеграційних процесів дуже дивується факту поганого знання українцями іноземних мов. Тому журнал приділяє увагу вивченню іноземних мов різними верствами населення. Автори видання вважають, що вивчити кілька іноземних мов під силу кожному українцю, якщо виважено підійти до пошуку освітньої програми [14]. виправдовуючи свій профіль, видання детально аналізує на своїх шпальтах процес вибору освітньої програми, даючи багато корисних порад у цьому напрямі.

Український бізнес-ресурс ubr.ua приділяє багато уваги положенню на ринку праці і положенням трудових ресурсів узагалі. Зазначимо, що йдеться про бізнес-ресурс нового покоління з віртуальною холдинговою структурою, який включає в себе телеканал ділових новин, віртуальну ділову студію, що працює заради підтримки ділового блоку на Першому національному каналі. Ubr зауважує, що в 2012 навчальному році суттєво покращиться ситуація з абітурієнтами, бо шкільне навчання полишать більше ніж 350 тисяч школярів, що надасть можливість українським вишам вийти зі стану стагнації [1].

Не оминає український бізнес-ресурс і моральних проблем сучасного українського суспільства. За даними дослідження, здійсненого на замовлення цього аналітичного ресурсу та проведеного на міжнародному кадровому порталі [порталі hh.ua](http://hh.ua), 66,6% опитаних не готові вести “брудну” і нечесну конкуренцію у своєму трудовому колективі та “підставляти” друзів заради вигод для своєї кар’єри [17].

Інший діловий ресурс “Перший діловий”, розглядаючи соціальні проблеми, часто акцентує увагу на проблемах лудоманії. Під лудоманією ми розуміємо залежність особистості від комп’ютерних ігор та інтернету. Видання приводить результати дослідження проведеного Університетом Меріленда. Студенти, відлучені від Інтернету й ЗМІ, стали проявляти ознаки абстинентного синдрому [9]. Відповідно до результатів опитування, проведеного американською технологічною компанією TeleNav, більше половини американців скоріше відмовилися б на тиждень від шоколаду, алкоголю й кави, ніж від своїх телефонів. У ході дослідження було встановлено, що третина опитаних відмовилися б від сексу, 22% – від зубної щітки, а 21% скоріше б вийшли з будинку без взуття, ніж без мобільного телефону. 66% кладуть поруч із собою свої смартфони, коли лягають спати [9].

Електронне видання “Економічна правда” на своїх шпальтах піднімає питання незахищеності шахтарів на робочому місці. Видання цитує прем’єр-міністра України М. Азарова: “Всі шахти повинні бути обладнані телекомунікаційними системами контролю і спостереження, які будуть в онлайн-режимі передавати об’єктивну інформацію про дотримання норм безпеки у цей центр” [6]. Аналізуючи реакцію влади на останні випадки масової загибелі шахтарів на українських шахтах, видання приходить до висновку, що якість умов роботи як шахтарів, так і інших представників

робітничих професій є дуже низькою. Видання звертається до української еліти з проханням сприяти покращенню цієї ситуації. Ці матеріали є досить рідкісними в українській діловій пресі.

Електронне ділове видання “Фінансовий огляд” приділяє багато уваги етико-соціальним проблемам. Наприклад, проблема низької культури українців, що виливається в забруднення українських автобанів побутовим сміттям, яке розкидають водії [8]. А це не дає можливості через брак коштів якісно ремонтувати існуючі автошляхи та будувати нові. Проаналізувавши цей матеріал, можна прийти до висновку, що кількість сміття біля автобану безпосередньо залежить від його ширини. Чим ширший автобан, тим більше він забруднений. У матеріалі також акцентовано увагу на відсутності достатньої кількості урн для побутового сміття. Автори матеріалу приходять до висновку, що вирішення цієї проблеми має стратегічне державне значення.

Отже, українські ділові видання широко висвітлюють соціальні та соціально-економічні проблеми сучасного українського суспільства. Роблять вони це професійно й усвідомлюють той факт, що на них покладена функція інформувати про них українську економічну еліту. В українських ділових виданнях розглядається широке коло соціальних і соціально-економічних проблем сучасного українського суспільства. Ділові видання розглядають соціальну та соціально-економічну проблематику в розрізі ділового поля України. Останнім часом зростає тренд соціальної відповідальності бізнесу перед суспільством. Проте ділові видання здебільшого виконують тільки інформаційну функцію, не пропонуючи технологій вирішення цих проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абитуриентов снова будет много в 2012 году [Электронный ресурс]. – Режим доступа к сайту : <http://ubr.ua/labor-market/education/abiturientov-snova-budet-mnogov-2012-godu-99343>.
2. *Бжезинский З.* Великая шахматная доска / З. Бжезинский. – М. : Политика, 1998. – 112 с.
3. *Белянский Д.* Основные понятия [Электронный источник] / Д. Белянский. – Режим доступа к сайту : http://profil-ua.com/index.phtml?action=view&art_id=2801.
4. *Бородаченко К.* В системе Декадра. Электронный источник / К. Бородаченко. – Режим доступа к сайту : http://www.business.ua/articles/trends/V_sisteme_Dekadra-18548/.
5. *Геда Е.* Суду потребовалась адресная помощь [Электронный источник] / Е. Геда. – Режим доступа к сайту : <http://kommersant.ua/doc.html?docId=1691350>.
6. *Герасимова О.* Вугілля за ціною життя [Електронний ресурс] / О. Герасимова. – Режим доступу до сайту : <http://www.epravda.com.ua/publications/2011/08/9/294366/>.
7. *Горбач Д.* Не ангелы [Электронный источник] / Д. Горбач. – Режим доступа к сайту : http://www.business.ua/articles/international_experience/Ne_angely-18531/.
8. Дорожники вынуждены тратить уйму денег на уборку мусора, вместо того, чтобы направлять на ремонт автомагистралей [Электронный источник]. – Режим доступа к сайту : <http://www.fnobzor.com.ua/obzori/nid/192>.
9. Интернет затягивает сильнее, чем алкоголь и сигареты [Электронный ресурс]. – Режим доступа к сайту : http://fbc.net.ua/news/societu/internet_zatjagivaet_silnee_chem.html.

10. Как Украина будет решать проблему дефицита 46 тыс. врачей [Электронный ресурс]. – Режим доступа к сайту : <http://delo.ua/ukraine/kak-ukraina-budet-reshat-problemu-deficita-46-tys-vrachej-162313/>.
11. *Еремеева А.* Безопасности.net [Электронный источник] / А. Еремеева. – Режим доступа к сайту : <http://expert.ua/articles/18/0/9154/>.
12. *Климович В.* Битва за Дунай [Электронный источник] / В. Климович. – Режим доступа к сайту : <http://vd.net.ua/tubrics-3/16183/>.
13. *Лазоренко К.* По грузинским следам [Электронный источник] / К. Лазоренко. – Режим доступа к сайту : <http://state.eizvestia.com/full/ro-gruzinskim-sledam>.
14. *Полякова О.* Во сколько обходится обучение ребенка иностранному языку? [Электронный источник] / О. Полякова. – Режим доступа к сайту : http://dengi.ua/clauses/85167_Vo_skolko_obhoditsya_obuchenie_rebenka_inostrannomu_yazyku.html.
15. *Рыбачук Ю.* Как продлить жизнь украинцев? [Электронный источник] / Ю. Рыбачук. – Режим доступа к сайту : <http://gazeta.comments.ua/?art=1311867001>.
16. *Руденко В.* Капризы природы: кто заплатит за летний зной, ливень и град. [Электронный источник] / В. Руденко. – Режим доступа к сайту : <http://kontrakty.ua/business/insurance/36101-kaprizy-prirody-kto-zaplatit-za-letnij-znoj-liven-i-grad>.
17. Украинцы не готовы подставлять коллег ради повышения [Электронный ресурс]. – Режим доступа к сайту: <http://ubr.ua/labor-market/life-at-work/ukraincy-ne-gotovy-podstavliat-kolleg-radi-povysheniia-99438>.

Стаття надійшла до редколегії 20.05.2012

Прийнята до друку 19.06.2012

FEATURES REFLECTION SOCIO-ECONOMIC PROBLEMS OF CONTEMPORANEITY IN BUSINESS MASS MEDIAS

Yu. Mosajev

*Classical private university,
Zhukovskoho Str., 70 B, Zaporizhia, Ukraine, 69002,
klok5000@ukr.net*

The article is devoted the problem of reflection on socio-economic problems in contemporary Ukrainian business mass-media. The representation of socio-economic phenomenas in business mass-media in Ukraine is examined in the article.

Key words: market economy, business mass medias, business press, business analytic geometry, business business resources, business internet portal, mass communication, sociology of mass communication.

ОСОБЕННОСТИ ОТОБРАЖЕНИЯ СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ СОВРЕМЕННОСТИ В ДЕЛОВЫХ СРЕДСТВАХ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ

Ю. В. Мосаев

*Классический частный университет,
ул. Жуковского, 70 Б, г. Запорожье, Украина, 69002,
klok5000@ukr.net*

Статья посвящена отображению социально-экономических проблем современности в украинских деловых средствах массовой информации. В статье рассматривается процесс функционирования в Украине деловых средств массовой информации и процесс их социальной направленности. В работе рассматриваются особенности вектора подачи тех или других социально-экономических явлений.

Ключевые слова: рыночная экономика, деловые средства массовой информации, деловая пресса, деловая аналитика, деловые бизнес-ресурсы, деловой интернет-портал, массовая коммуникация, социология массовой коммуникации.